

GÖRÜŞ

89 Numaralı Üye “Erden Eşit” Şehir Planlama Mesleğinde Kırk Yıl

Ali Vardar, Ömer H. Kırıl

Şehir Plancıları Odası’ndan üyelere 23.6.2012 tarihinde gönderilen bir elektronik postayla 89 sicil numaralı Erden Eşit’in vefat haberi duyuruluyordu.

Bir dönem Bursa Nazım Plan Bürosu Başkanlığı yapmış, ülkemizde sanayi bölgelerinin ve sitelerinin planlanmasında çok değerli katkılarda bulunmuş Erden Eşit kimdi ve meslek alanında hangi işleri yapmıştı?

Mesleğimizin farklı konularında heyecanla çalışmış, başarılı sonuçlara ulaşmış, olumlu ve yetkin kişiliğiyle meslek itibarımızın artmasına katkıda bulunmuş, çevresinde çok sevilen bu dostumuzu daha geniş bir çevreye tanıtmak istiyoruz:

Şehircilik Eğitimi Yılları

Erden Eşit 1946, İstanbul doğumluymdu. Ankara’da iyi bir lise eğitimi almıştı. 1968 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir Planlama Bölümündeki eğitimimize birlikte başlamıştık. Politik duyarlılığın yüksek olduğu, gençliğin toplumsal konularda tavır koymak istediği bir dönemden geçiliyordu. Sol hareketler içinde siyasi kültüre ve literatüre hakimiyetiyle farklılık yaratıyordu. 1968’de Sümer Gürel ve Raci Bademli’nin birlikte yönettikleri ‘temel tasarım’ stüdyosunda öğrenciler katı lise öğreniminden sonra yaratıcı düşünmeye ve tasarımlarını görsel anlaşılabilir ürünler olarak sunmaya özendiriyorlardı. Daha sonraki yıllarda birlikte hazırlanan projeler, gidilen geziler, katılan yarışmalar sınıfta bir kısım öğrencinin birbirleriyle daha da kaynaşmasına yol açmıştı. Planlama stüdyosunda bu grubun masalarının ağırlıklı olarak kenar kesimde olması nedeniyle bu grup Raci Bademli’nin deyimiyile “Ghetto”

olarak adlandırılıyordu. Erden de bu gruptandı. O yıllardaki sınıf projelerinde nüfus projeksiyonları daha çok uzakta olan 1985 yılına göre hesaplanıyor; sosyal, ekonomik ve mekansal değişimle ilgili eğilim ve hedefler tahmin edilmeye çalışılıyor, sosyal yapının mekana nasıl yansıdığı analiz ediliyordu. Masum tek katlı gecekonduların kentleri çevrelediği, toplu konutların yabancı kitaplardan bilindiği, AVM’lerin henüz keşfedilmediği, belediyelerin güçsüz olduğu, şehir içi ulaşımın dolmuşlarla yapıldığı dönemlerdi. Bugün gelinen teknik ve toplumsal konumu öngörebilecek hiçbir radikal senaryo yazılmamıştı henüz...

Raci Bademli ve Baykan Günay’la hazırlanan 1970 İzmit İmar Planı Yarışma Projesi, Erden’in de dahil olduğu genç öğrencilerin meslekteki ilk deneyimiydi. Daha sonra Büklüm Sokak’ta sınıf arkadaşlarımız Sedvan ve Ferhan Teber’in babaannelerinin evi tutularak ‘Ghetto’cularca bir informal büro oluşturulmuştu. Okul projeleri, ödevleri, Zonguldak, Gaziantep yarışma projeleri ve mezuniyetten sonra alınan ilk profesyonel işler, imar planı ön araştırmaları, bu mekanda hazırlanıyordu. Burası hem çalışma, hem de sosyal buluşma ve iletişim mekanıydı.

Mezuniyet Sonrası İlk Yıllar

Erden, Şubat 1973’de mezun oldu ve Şehir Plancıları Odası kaydını 89 numara ile yaptırdı. 1974 yılına kadar Isparta, Rize, Bitlis ve Karaman kentlerinin planlama analitik etüdlerinin hazırlanmasında ve İstanbul /Kağıthane planlama çalışmalarında Fahri Yetman ve Behçet Baykut’la, Niğde projesinde Esat Turak’la çalıştı. Bu çalışmalarını kısmen Ömer Kırıl (Isparta, Niğde, Karaman, Rize, Bitlis) ve Ali Vardar’la (Isparta, Niğde) yürüttü. Yoğun arazi araştırmaları, belediyelerle iç içe çalışma-

Şekil 1. Erden Eşit.

lar planlarının gerçekte yüzyüze gelmelerine ve hızla deneyim kazanmasına yol açıyordu. Bu dönemde hazırladıkları analitik etütler o günün araştırma standartlarını yukarıya çeken, özellikle genç planlılarca örnek alınan çalışmalardı.

İmar ve İskan Bakanlığı Dönemi: 1974-1978

Bu deneyimlerden sonra 1974 yılında İmar ve İskan Bakanlığı, Planlama İmar Genel Müdürlüğü, Metropolitan Planlama Daire Başkanlığı'nda çalışmaya başladı. Samsun ve Bursa kent bütünleri için 1:25.000 ölçekli çevre düzeni planlarına aktif olarak katıldı. Plancı kimliği ile planlama ekiplerinde her zaman etkili olmaktadır. Eskişehir kenti 1/5 000 ölçekli Nazım İmar Planının düzenlenmesinde ise "tasarımcı" ve "planlama uzmanı" olarak çalıştı. Çok iyi bir planlı olmasının yanında aynı zamanda çok iyi bir kentsel tasarımcıydı da.

Bursa Nazım Plan Başkanlığı Dönemi: 1978-1984

1965'den itibaren büyük şehirlerin planlama süreçlerindeki tıkanıklıkların yeni örgütlenmeler ve planlama kademelerinin belirlenmesi ile yeni bir yapı gündeme gelmiş ve "Nazım Plan Büroları" kurulmağa başlamıştı. Bakanlar Kurulu Kararı ile 1966'da İstanbul Nazım Plan, 1968'de İzmir Nazım Plan ve 1969'da Ankara Nazım plan Büroları kurulmuştu. Bu arada

Bursa'yla ilgili Nazım plan çalışmaları da 1971'de İstanbul nazım plan faaliyetlerinin bir uzantısı olarak başlatıldı. Bursa'daki bir irtibat bürosu birkaç teknik eleman ve sekreteryaya ile yerel ölçekte çalışmalara destek vermeye çalışmaktaydı. Bakanlıkta da Güven Bilsel ve ekibi 1/25.000 ölçekli Bursa ve Çevresi Nazım plan çalışmalarını yürütmüş, plan 1976'da onanmıştı. Erden Eşit bu çalışmaların sonuçlanma kısmında yer almıştı. Söz konusu planın alt ölçekli çalışmalarının yürütülmesi için Bursa Nazım Plan Bürosu'nun, Metropolitan Planlama Dairesi bünyesinde biçimlendirilmesi bu dönemde olmuştu.

Erden ayrıca 1977'de onanan ve Bakanlıkta Metropolitan Planlama Dairesinde yürütülen 1/25.000 ölçekli Samsun ve Çevresi Nazım Plan çalışmalarında da yer almaktaydı. Samsun çalışmaları daha sonra yerinde kurulan Samsun Nazım Plan Bürosu'nda Saffet Atik başkanlığında devam etti. Bu arada Bursa'daki sözü edilen düzensiz ve dağınık ofisin mevcut envanterini, geçmiş yazışmalarını ve alınan kararları derledi. Daha sonra da Bursa Nazım Plan Bürosu adıyla diğer nazım plan büroları gibi Metropolitan Planlama Dairesine bağlı olarak faaliyete geçen büroda 1978 yılında Başkan olarak işe başladı.

Büyük kentlerin çevreleriyle birlikte planlanmasında edindiği tecrübeler onu daha sorumlu görevler almaya hazırlamıştı. Henüz büyük şehir belediyelerinin nazım planlarını kendi başlarına yapıp onaylamadıkları, merkezi idarenin güçlü olduğu bu dönemde İmar ve İskan Bakanlığı bünyesinde yeni kurulan Bursa Nazım Plan Bürosu Başkanlığı tam ona göre bir işti. O sıralar hızla gelişen Bursa için özellikle şu konular/işler ön plandaydı:

- Bursa Metropolitan Alanının 1984-2004 projeksiyon dönemini kapsayan 1/5.000 ölçekli nazım imar planının ve öncelikli gelişme alanlarının uygulama imar planlarının düzenlenmesi;
- Ova Koruma Protokolü
- Küçük sanayi siteleri (Otosansit ve Beşevler)
- Organize sanayi bölgesi tevsii

Şekil 2. 1970 İzmit İmar Planı Yarışması: Soldan sağa Raci Bademli, Türkey Ateş, Ferhan Teber, Ali Vardar, Ömer Kırıl, Erden Eşit.

Şekil 3. 1973 Isparta: Behçet Baykut, Erden Eşit, Ömer Kiral.

- Yeni yerleşim alanları (Fethiye, İhsaniye, Hamitler, Beşevler, Organize sanayi kuzeyi, Fidyekızık vb.)
- Ova fiziki durumunun korunması (tuğla kiremit için toprak çekimi)
- Tarım alanları koruması
- Bursa Tarihi ve Doğal Sit Alanları 1/5 000 ölçekli Koruma Geliştirme Planının hazırlanması (derelerin korunması, Nilüfer Çayı, Uludağ-İnkaya, Kükürtlü-Çekirge)
- Bursa Tarihi Sit Alanları 1/1 000 ölçekli Koruma İmar Planlarının hazırlanması (Reyhan, Yeşil, Emirsultan, Irgandı, Muradiye, Hisar vb.)
- Çevre yerleşmeler (Çalı, Hasanağa, Kayapa, Ulubat, Apolyont Gölü)
- Ulaşım ağı sistemi (Ankara, İstanbul, İzmir ana yolları, kent içi arterler)
- Kıyı yerleşmeler (Mudanya, Gemlik, Kurşunlu vb.)
- Alt ölçek planlarının hazırlanması (yoğunlukların dağılımı, ana kullanımlar, plan dışında gelişmelerin önlemi)
- Belediye ve kamu kurumlarıyla ilişkiler.

Erden bu ve bunlar gibi birçok devasa konuyla ilgilenmek zorunda kaldı. Bakanlık, Vilayet ve Belediye ile eşgüdüm, işbirliği ve ortak çalışmalar yürüterek altı yıl büroyu başarıyla yönetti.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Günleri: 1984-1987

1983 yılında hazırladığı 1/5.000 ölçekli Bursa Nazım Planı onandı. Erden de Bakanlık (yeni adıyla Bayındırlık ve İskan Bakanlığı) bünyesinde çalışmak üzere 1984 yılında Ankara'ya döndü. 1984-1985 yıllarında Metropolen Planlama Dairesi'nde vekaleten Başkanlık yaptı. Tankut Ünal'la işbirliği içinde günümüzde uygulanmış olan Oran Diplomatik Site planlarını hazırladı. 1985-1987 yıllarında Dış İlişkiler Daire Başkanlığı'nda Şef Plan-cı olarak yönetim, proje hazırlama, uygulama koordinasyonu konularında görev aldı.

Sanayi Bölge ve Siteleri Planlamasında Uzmanlaşma Dönemi: 1987-2011

1987 yılı Erden Eşit'in mesleki hayatında bir dönüm yılıydı. Yıllarca uğraştığı büyük kent planlanması konularından ayrılıp, yeni bir uzmanlık konusu olan 'küçük ve orta ölçekli sanayi

planlanması ve geliştirilmesi' işine geçiyordu.

Resmi Gazete'de 6 Eylül 1983 tarihinde yayımlanan Uluslararası Antlaşma ile Hükümet ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı arasında yürütülen "Küçük Sanayi Yayım Hizmetlerinin Geliştirilmesi" Projesi kapsamında T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde KÜSGET- Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı Genel Müdürlüğü kurulmuştu. Erden Eşit bu kuruma 1987 yılında katılmıştır.

KÜSGET'in kuruluş döneminde organizasyon ve mevzuat çalışmalarında görev aldı. Buna paralel olarak o dönemde kentlerimizde çok yaygınlaşan, aşırı talep olan ve Sanayi Bakanlığı'nın uzun vadeli kredisi ile inşa edilen Küçük Sanayi Siteleri'nin (KSS) yer seçimi, planlama ve projelendirme işlerinde büyük eksiklikler ve ihtiyaç vardı. Bakanlık bu işi KÜSGET'in yapmasını istedi ve bu çerçevede Erden Eşit yönetiminde Sanayi Alanları Projelendirme Grup Başkanlığı kuruldu.

O zamana kadar en büyük şikayet konusu, özel bürolar tarafından hazırlanan küçük sanayi sitesi projelerinin Bakanlığın ilgili birimlerince onaylanma sürecinin çok uzun olmasıydı. Bu konuda Erden Eşit inisiyatif göstererek yeni bir yöntem önerisi geliştirdi ve bu öneri kurum içinde benimsendi. Böylece her bir alan için ayrı bir proje hazırlamak yerine, farklı ihtiyaçlara ve uygulamalara cevap verecek modüler proje tipolojileri geliştirildi. Her bir saha için yapılacak özel projelerde ise uygun tipolojilerden hareket edilerek projelerin hızlı bir şekilde, belirli standartlarda ve kalitede hazırlanmasının önü açıldı.

Şekil 4. 1973 Gaziantep; Erden Eşit, Sedvan Teber, Ömer Kiral.

Şekil 5. 1970'lerde Bursa Zeytinbağı;
Foto: Erden Eşit.

Böylece gelen projelerin Bakanlıkça daha hızlı bir şekilde onanabilmesi sağlandı. Projelerin hazırlanması konusunda Erden Eşit en yeni tekniklerin kullanılmasına ön ayak oldu. Henüz autocad sistemlerinin ülkemizde yaygın olmadığı bir dönemde kendi kurumunda bu sistemin bir an önce kurulması için başarılı bir şekilde çaba gösterdi.

Grup Başkanı olarak yönetiminde bölgelerin, iş kollarının durumuna ve kooperatiflerin taleplerine göre 20 adet "Küçük Sanayi Sitesi Tip Projeleri" hazırlandı.

KÜSGET Projesindeki başarılı sonuçlar dikkate alınarak KOSGEB- Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı'nın 3624 sayılı kanunu TBMM'de kabul edildi ve 20 Nisan 1990 tarihli Resmi Gazete'de yayımlandı. Erden Eşit, asli görevinin dışında KOSGEB Kanunu hazırlık çalışmaları ve daha sonra yönetmeliklerin hazırlanması çalışmalarında da görev aldı. Sanayi Alanları Planlama ve Yapım Projeleri Grup Başkanlığı görevine KOSGEB döneminde de devam etti.

Onun proje grubunda 1995 yılına kadar 148 adet küçük sanayi sitesi ve organize sanayi bölgesinin projelendirilmesi (yer seçimi, planlama, alt yapı ve üst yapı projeleri ile ihale dosyalarının hazırlanması) tamamlandı. Ayrıca onun yönetiminde KOSGEB hizmet binaları projelendirildi, ihale hazırlığı ve kontrollük hizmetleri verildi. Yapım projeleri ihale dosyalarıyla birlikte hazırlandı, onaylandı ve kooperatiflere verildi. İhale ve kredi işlerini ise Bakanlık yürüttü.

Bu dönemde ayrıca 650 hektarlık Bursa Organize Küçük Sanayi Bölgesi, TOSB-Taşıtlı Araçları Yan Sanayi Organize Sanayi Bölgesi (TAYSAD), Lefkoşa (KKTC) Organize Sanayi Bölgesi gibi proje uygulamalarında da çalıştı. Savunma ve Elektronik Sanayi Sektörüne yönelik Ankara Teknokent Projesi için Ankara Büyükşehir Belediyesi, ODTÜ EBİ AŞ ile birlikte yer seçim çalışmalarına katkıda bulundu.

Orta Asya Cumhuriyetlerinde KOSGEB ve TİKA'nın (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı) müştereken yürüttüğü "BDT-Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkelerinde (Orta Asya) Girişimciliğin Geliştirilmesi Projesi" kapsamında 1994-1995 yıllarında Kırgızistan-Bişkek'te kurulan Atatürk Sanayi Sitesi'nin planlama ve projelendirme işlerini yaptı. Aynı proje çerçevesinde 1996 ve 1997 yıllarında da Azerbaycan ve Türkmenistan'da araştırma, inceleme ve değerlendirmelerde bulundu, bu ülkelerden gelen katılımcılara eğitimler verdi, uzmanlık konusunda danışmalık yaptı.

1995 yılında KOSGEB YPK-Yatırım Planlama ve Koordinasyon Grup Başkanlığı'na asaleten, Proje İzleme ve Değerlendirme Grup Başkanlığı'na da vekaleten atandı, üç yıllık sürede her iki grup başkanlığını birarada yürüttü. Bu süre içinde KOSGEB yatırım program ve bütçelerinin hazırlanması konularında çalıştı. KOSGEB Yatırım Programlarını oluşturan projelerin değer-

Şekil 6. 2011 KOSGEB OSTİM; soldan sağa: Erden Eşit, Öner Ertugay, Gürkan Önbilgin, Hasan Çavuşoğlu, Mehmet Günay, Betül İğdeliğüvenç.

lendirilmesi ve izlenmesi, Avrupa Birliği teknik yardım proje tekliflerinin koordinasyonunda çalıştı.

1998 yılında KOSGEB'de başlatılan 'değişim mühendisliği' çalışmalarında görev aldı ve aynı yıl Başkanın ve Fonksiyonel Birimlerin ihtiyaç duyduğu konularda danışmanlık yapmak üzere "süreç danışmanı" kadrosuna atandı. Bu görevde iken çeşitli çalışma gruplarında, inceleme ve soruşturma komisyonlarında ve teknik komisyonlarda görevler aldı. Organize Sanayi Bölgeleri ile ilgili çalışmalara da bilgi ve tecrübesi ile katkılar sağladı.

Son olarak Gebze TAYSAD OSB-Taşıt Araçları Yan Sanayicileri Derneği Organize Sanayi Bölgesi'nin (kısa adı TOSB), Yönetim Kurulu'nda görevlendirildi ve bu bölgenin planlama çalışmalarını yaptı. Süreç Danışmanı kadrosu 2009 yılında Başkanlık Müşaviri olarak değiştirildi ve bu unvanı aldı, Mayıs 2011 tarihinde de emekli oldu.

Erden Eşit, Ceylan Eşit'in eşi ve Yasemin'le Selen'in babalarıydı.

Erden Eşit ve sınıf arkadaşları 30 Haziran 2012'de mezuniyetlerinin 40. yılını kutlamaya hazırlanıyorlardı. Bir hafta önce gelen acı haber bu kutlamaya kara bir gölge düşürdü.

Erden'in gerek özel, gerekse meslek çevresinde ne kadar sevilen bir insan olduğuna 25 Haziran 2012'de cenaze törenine katılanlar şahit oldular. Arkasında ne kadar çok onu seven insan bırakabildiği için ne mutlu ona...

Ali Vardar - Hamburg
Ömer Kırıl - Ankara
Temmuz 2012

Yukarıdaki bilgilerin toplanmasında yardımcı olan eski mesai arkadaşları Şenol Yağız, Bengü Duygu, Leyla Erson, Ayla Beşkardeş (Eski İmar ve İskan Bakanlığı), Hasan Çavuşoğlu ve Murat Sungur Bursa (KOSGEB) ve Sedvan Teber'e katkıları için teşekkürler.